
Z dziejów Powiatu Mrągowskiego

Powiat Mrągowski jest miejscem szczególnym, w którym corocznie rzesze turystów zrzucają z siebie bagaż cywilizacyjnych dolegliwości związanych z męczącym życiem. Przemierzając tę piękną krainę mają oni ponadto możliwość chłonięcia czegoś, co możemy umownie nazwać "duchem tej ziemi"- wyrażonym licznymi pierwiastkami kultury powstałej na gruncie wielowiekowych i wielonarodowych doświadczeń. Warto więc zatrzymać się tu przez chwilę i poznać chociażby małą część dziejów powiatu, który mimo, że nigdy nie zapisał się czymś szczególnym na kartach historii - to jednak posiada swój wyjątkowy urok i koloryt.

Początki historii Powiatu Mrągowskiego sięgają czasów średniowiecza, kiedy to ziemia staropruskich Galindów, będąca areną intensywnych działań Krzyżaków została w roku

1374 edyktem papieża Grzegorza XI nadana w posiadanie wielkiemu mistrzowi. Kończył się tym samym ponad stuletni okres walk o tereny Galindii uwieńczony budową jednolitej administracji. Odtąd podstawową jednostkę w administracji krzyżackiej tworzyła komtura, natomiast mniejsze jednostki stanowiły prokuratorie i wójtostwa. Jedno z nich ulokowano na zamku w pobliskim Szestnie. Było to istotne wydarzenie dla przyszłych losów Mrągowa, gdyż właściwie uniemożliwiało jakiegokolwiek rozwój miasta, grzebiąc tym samym szansę odegrania większej roli gospodarczej i politycznej w dziejach państwa krzyżackiego.

Po sekularyzacji Prus i zaprowadzeniu luteranizmu książę Albrecht von Hohenzollern zniósł dotychczasowy podział administracyjny księstwa. Zgodnie z ordynacją krajową z grudnia 1525 roku na terenie zamku w Szestnie, zaczął urzędować starosta pełniący w imieniu księcia nadzór nad dobrami ziemskimi i miastami. Mrągowo nadal jednak pozostawało w cieniu sześcienieckiego zamku...

W 1723 roku zlikwidowano administrację stanową (starostwa książęce) i utworzono komory wojenno - skarbowe. Z nich następnie wyodrębniono komorę w Gąbinie - w skład której wchodziło starostwo w Szestnie. Miejsce starostów książęcych (Amsthauptmanów) zajęli mianowani starostowie powiatowi (landraci). Pod koniec XVIII wieku na terenie powiatu rozwijało się głównie rolnictwo oraz różnorakie rzemiosło: bednarstwo, garncarstwo, szewstwo, krawiectwo itp. W miarę stabilny rozwój terenów powiatowych uniemożliwiały jednak cyklicznie powtarzające się klęski żywiołowe i działania wojenne.

Czynnikiem przyspieszającym realizację szeroko zakrojonych reform w gospodarce i administracji państwowej Prus stały się wojny napoleońskie. 3 lipca 1818 roku na mocy królewskiego rozporządzenia rejencję gabińską podzielono na 16 powiatów, wśród których znajdował się także powiat mrągowski.

Pierwszego września 1818 roku Mrągowo stało się siedzibą powiatu. Pierwszym starostą (landratem) został kapitan w stanie spoczynku August Lyśniewski. W ten sposób rozpoczęła właściwa historia powiatu mrągowskiego oraz okres rozbudowy miasta i jego okolic. W 1814 roku miasto liczyło już 1500 osób i mimo pożaru w roku 1822 i epidemii cholery w latach 1831-32 nadal się rozrastało. Na początku lat trzydziestych XIX wieku dobiegał końca proces separacji gruntów, prowadzący do tworzenia wielkich majątków ziemskich i samodzielnych wsi. Poprawa stanu dróg sprawiła, że Mrągowo stało się bardziej atrakcyjne dla kupców. Szybki wzrost liczby ludności Mrągowa i powiatu wynikał przede wszystkim z pomyślnej koniunktury gospodarczej przypadającej na lata pięćdziesiąte XIX wieku. Wówczas to rozpoczęto prace melioracyjne, drogowe, budowlane. W mieście i powiecie było wówczas 13 wiatraków, 14 młynów wodnych, 19 gorzelni, 6 browarów, liczne cegielnie, smołownie itd.

W wyniku zjednoczenia Niemiec w roku 1871 dokonano kolejnej reformy administracji publicznej i samorządu terytorialnego. Zgodnie z ustawą z grudnia 1872 roku dotychczasowy sejmik powiatowy tzw. Kreistag miał być wybierany przez wszystkich mieszkańców powiatu posiadających prawo wyborcze. Na pierwszym posiedzeniu Kreistagu w Mrągowie utworzono organ zwany Wydziałem Powiatowym, któremu przewodniczył starosta.

Wszeghogarniająca państwo niemieckie rewolucja przemysłowa odcisnęła swe piętno również na terenie powiatu mrągowskiego. Ówczesny starosta Otto Von Schwerin dbał o rozwój sieci dróg i meliorację gruntów. W drugiej połowie XIX wieku Mrągowo połączono drogami z Rynem, Kętrzynem, Biskupcem. W maju 1897 roku otwarto nieistniejącą już dzisiaj linię kolei wąskotorowej na odcinku Kętrzyn - Mrągowo. W nowe stulecie powiat mrągowski wchodził z nowoottwartą linią kolejową Czerwonka - Biskupiec - Mrągowo - Orzysz.

Wiek XX był dla historii Warmii i Mazur okresem końca pokojowej koegzystencji tutejszej społeczności. Tragiczna w skutkach cezura roku 1945 bezpowrotnie zerwała ciągłość procesów kulturowych na tej ziemi. Sam urząd starostwa

przetrwał jednak do roku 1950. Wtedy to ustawa z 20 marca zniósła dotychczasowy podział kraju. Zlikwidowano starostwa i powiatowe związki samorządu terytorialnego. Agendy starostw zostały przejęte przez prezydium rad narodowych. 1 czerwca 1975 roku z mapy administracyjnej znikły powiaty.

Powrót do tradycji samorządu terytorialnego nastąpił 1 stycznia 1999 roku wraz z przywróceniem do życia powiatów samorządowych. Pierwszym starostą Powiatu Mrągowskiego, po 23 latach nieobecności na mapie kraju został Ryszard Soroko.